

kde jsou čtyři vysoké školy, nepočítaje školy střední a odborné a kde je středisko kulturního života celého státu.

V jaké výhodě je proti nám na př. Záhřeb, ačkoliv tamější universita je mnohem menší (počtem posluchačů) i vědeckým významem než naše, ač počet odborných a středních škol je daleko menší a kulturní život ne tak intenzivní jako v Praze.

Budova universitní knihovny je zařízena zcela moderně. Vystavěna byla r. 1913. Náklad činil tenkrát asi 3½ milionu korun. Dnes má knihovna asi 400.000 svazků nepočítaje v to duplikáty. Vedle knihovny je v budově také bibliografický ústav a zemský archiv. V knihovně samé je zřízen rozsáhlý lístkový katalog spořádaný dle látky, který umožňuje každému návštěvníku rychlou orientaci v knihovně a v potřebné literatuře. Není zde možno, aby někdo byl odkazován, hledá-li potřebnou knihu, prostě „není v knihovně“. Dále je pro obecnost zřízena rozsáhlá čítárna, která pojme několik set pracovníků. Manipulace při vypůjčování je velmi rychlá. Tak normálně trvá vypůjčení knihy asi tři (!) minuty, kdežto u nás je třeba čekat den, dva i několik týdnů, než se podaří z knihovny něco opatřit!

Profesorská čítárna je opatřena všemi možnými vymoženostmi usnadňujícími studium. K ní je připojena příruční knihovna obsahující slovníky všech řečí, encyklopedie, přehledy atd.

Čítárna časopisů má snad všechny evropské vědecké časopisy, přehledně seřazené dle oboru.

Je zřejmo, jak může býti vědecké studium usnadněno podobnou institucí. A je přímo bolestno, pohlédneme-li na naše veřejné knihovny, jak u nás se podporují podobné snahy. Nemusím líciti vady naší universitní knihovny. Každému, kdo ji užívá, jsou zřejmy. Při tom si ani netroufám mluvit o knihovně technické, která nedostačuje ani všeobecnému vzdělání technickému. Jest to u nás bolestná kapitola a zůstane jistě dlouho. Vždyť rozsáhlá moderní knihovna nemůže býti vystavěna a zorganizována jen tak přes noc. A u nás se nejeví vůbec ani nejnepatrnější snaha po lepších poměrech. Nevíme, jak dlouho ještě může trvati, než vůbec přijde rozhodující činitel k názoru, že dnešní poměry nevyhovují a že bude třeba vůbec něco podniknouti.

Zd. P.

Literatura a zprávy.

Détruisez l'Autriche-Hongrie! Le martyre des Tchéco-Slovaques a travers l'histoire par Edvard Beneš privat docent de sociologie a l'université tchèque de Prague, et secrétaire général du Conseil national tchéco-slovaque de Paris. Paris 1916. Stran 71. 16°. Cena 1 fr. + 20% majoration temporaire. — Vedle řady článků v dohodových časopisech, jimiž informoval Dr. Beneš cizinu o Čechoslovácích a jejich snahách, napsal k témuž účelu stručnou knížku, v níž pod heslem

„Détruisez l'Autriche-Hongrie!“ — „Zničte Rakousko-Uhersko!“ líčí historii utrpení československého národa. Francouzské vydání, jehož výtisk máme v ruce, vyšlo v nakladatelství „Delagrave“ v Paříži v roce 1916; vedle něho sepsal Dr. Beneš brožuru stejného obsahu jazykem italským. Dílo svědčí o důkladnosti, pečlivosti a lásce, s jakou náš zahraniční ministr ve prospěch věci pracoval. Vypisuje historii národa československého a pronáší těžkou obžalobu proti našim odvěkým nepřátelům; Němcům, Maďarům a Habsburkům. Ukazuje na hluboce idealistickou a humaní povahu Čechů, jichž veškerá činnost soustředila se v horečném hledání ideálů spravedlnosti a humanity a proti ní staví plány nepřátel, plných touhy zničití pokojný a pracovitý národ. Celá historie vyplněna je boji; není v ní doby, kdyby Čehevé nebyli z některé strany ohrožováni. Zevrubně probírá jednotlivé nepřátele a vypočítává, kolik bezprávi způsobili českému státu, kolikrát listivě ukládali o jeho nebytí. Ukazuje, že i Palacký, kdyby ještě žil, stál by v řadách českých revolucionářů. Vyvrací jeho známý výrok o významu Rakouska pro nás poukazem na jeho přílišnou důvěru ve spravedlnost Němců a demokratismu konstituční říše i na kulturní a hospodářský stav náš v roce osmačtyřicátém. Osvětluje vnitřní i vnější politiku maďarskou v druhé polovici minulého století, která je nejlepším důkazem, že Maďaři nejsou — jak snaží se dokázati ve Francii a Anglii — národem utlačovaným, nýbrž národem utlačovatelů, horších, než sami Němci. Vzpomíná také chování českého národa za války a dokládá je několika důkazy o hromadném přebíhání českých pluků. Krutá persekuce válečná našla v Dru Benešovi přísného a dobře zpraveného soudce, který světu odhaluje, co dále se v Rakousku na počátku války, kdy „práva, která byla předmětem litých bojů po dobu dvou politických generací, byla odstraněna jediným tahem pera.“ S radostí vzpomíná styků Čech s Francií. Husem je český národ spojen s největšími mysliteli francouzskými. Hus je mu nejen církevním reformátorem, ale i zakladatelem velkého hnutí filosofického. Stejně i památného projevu čes. sněmu proti anexi Alsaska vhodně použil, aby dokázal, že naše city k Francii byly vždy stejně vřelé. Dílo, v němž censura bohužel zabavila mapu československého státu, spojeného s Jugoslavií, končí výzvou k mocnostem dohody: „Zbavte Habsburky možnosti, aby pokračovali ve své bezbožné úloze! Osvobodte rakouské Slovany! Spojte Českoslováky s Jihoslovany! Chápejte konečně, co je ve vašem zájmu, co jest v zájmu Evropy, a co je v zájmu lidskosti!“

Dr. Beneš jeví se v celém díle stejně bystrým pozorovatelem, jako obratným obhájcem. Lehce, bez příkraz, ale srozumitelně staví vedle sebe fakta, jimiž dovede zaujmout i získat. Sloh jeho jest stručný, prostý a srdečný. Z díla, které povždy bude dokumentem historickým, vane přesvědčení o spravedlnosti věci a nezlomná víra v konečné vítězství.

Bohuslav Šejhar.

Márový spolek Jiřího z Poděbrad. Napsal Dr. Jan Kapras. Zvláštní otisk z „Právnických Rozhledů“. 1919. Stran 8. 80. (Nakladem České státovědecké společnosti v Praze). V době, kdy se tvoří

na západě Svaz národů, Dr. Kapras v krátkém pojednání informuje o podivuhodném návrhu českém, jež vznikl v druhé polovině 15. století. V kapitole I. líčí poměry v Čechách v době Jiřího z Poděbrad a přerod, který nastal v zemi české válkami husitskými. Zdůrazňuje dvě zásady, jež husitství přineslo: svobodu náboženskou a osvobození živlu laického od nadvlády kněžské. V duchu těchto zásad přetvořoval se český stát. O to zasloužil se zvláště Jiří z Poděbrad. V kapitole II. pojednává o pokusech Husitů zmírniti hrůzy válečné, zvláště t. zv. Žižkovým řádem vojenským a v synodách táborských. Líčí pak vznik návrhu Jiřího mírového spolku a jeho osudy. Původcem návrhu byl Francouz Mariní, ale Jiří převzal návrh za svůj. Návrh spolku vyplynul ze snahy potříti moc tureckou. Po zrušení kompaktát byl k němu připojen článek, jímž se vylučoval ze spolku papež a popírala se jeho moc světská. Král Jiří nabyl sice velké vážnosti v zahraničních stycích, avšak přes to moc papežova zvítězila. Jiří nepochodil nikde, ani u krále francouzského, na něhož nejvíce spoléhal a k němuž bylo vypraveno zvláštní poselstvo. V kapitole IV. podává vlastní obsah návrhu. Není pochyby, že návrh mírového spolku Jiřího zasloužil si pozornosti právě v dnešní době. (V době, kdy se jednalo o mírových konferencích haagských, upozornil naň již prof. Zucker.) Je pozoruhodno, že dávno již před konferencemi haagskými návrh mírového spolku Jiřího obsahoval zásady, které teprve nyní docházejí uskutečnění ve Svazu národů, totiž zabrániti zbytečným válkám a řešiti spory mezi členy spolku smírně. Oba návrhy se do jisté míry shodují i ve vnitřní organizaci: v čele spolku má býti shromáždění delegátů a vedle něho soudní dvůr.

Jest otázkou, zda mohl býti návrh Jiřího uskutečněn. Ovšem, vzbudil i u krále francouzského obdiv. (Král francouzský odpověděi poslům: „že ta věc a žádost krále českého, kterůž jest pan Albrecht Kostka mluvil, jest věc veliká.“ (Archiv Český, VII., str. 436.) Svou pokrokovostí návrh byl však předurčen k zániku a nemohl se uskutečniti.

Pokus Jiřího měl ten výsledek, že sblížil Francii s říší českou. (Král francouzský prohlásil: „Buď komu libo nebo žel, já chci s králem Českým dobře býti a s ním v přiezeň a v přátelstvie vstúpiti.“ A. č. VII. 438.) Král francouzský uzavřel s Jiřím smlouvu o přátelství. (Eruntque fratres amici et colligati perpetuis temporibus, tam pro bono, utilitate et honestate Regnorum personarumque suarum, tam pro fidei Catholicae et totius Reip. Christianae. Lünig, Reichsarchiv, sv. 6., b, str. 87.) Tím obnoveny byly pásy, mezi zemí českou a Francií, jež upevněny byly za Karla IV., kdy uzavřen byl mezi oběma zeměmi „věčný“ spolek.

Jak bylo řečeno, je zásluhou prof. Kaprasa, že upozornil na myšlénku českého panovníka, jež podobá se té, od níž nyní očekávána jest spása lidstva.

La Bohême et le Pangermanisme. Par R. W. Seton-Watson. (Traduit par Eugène Bestaux. Prague 1919.) Strán 16, 8°, Cizinecký Úřad.

— Při vypuknutí světové války byl národ český na západu Evropy málo znám. Průměrný Francouz nebo Angličan sotva znal jméno „Čech“. Naši státníci, kteří země Dohody chtěli získati pro naše zájmy, museli prováděti dříve mravenčí práci informační. V tom měli také několik pomocníků nečeských. Mimo Denise byl to i Seton-Watson, přítel československého národa. Roku 1916 vyšla od něho anglická reformační brožura „Čechy a Pangermanismus“. Populárním slohem vykládá v ní, co vlastně Čechové jsou, a připomíná, že národ československý s úspěchem po tisíciletí brání se návalu germánskému. Krátce líčí české dějiny ve slávě i porobě, poutavě vypravuje o obrození národa nejprve literárním a uměleckém, potom hospodářským a konečně i politickým. Ukazuje, že Češi před válkou již byli frankofily a anglofily a hlavně rusofily, že jejich sympatie nedaly se zameziti ani ve světové válce, ač žili pod útlakem, jež dokumentárně uvádí. Knižka nepropaguje určitého politického cíle. Ponechává anglickému čtenáři, aby sám rozhodl, čeho jest hoden národ československý. Spisovatel praví: „Národ, jenž první v Evropě chránil zásadu náboženské svobody, bude hráti velkou úlohu v úkołu, který spojenci ještě dnes mají vyplniti: hájiti politickou svobodu všech národů v Evropě.“ N—k.

Prof. Dr. Karel Kadlec: Maďaři a Československá republika. (Styky v minulosti a přítomnosti.) — V Praze 1919. — Čs. cizinec. úf. — „Propag. knih“ 5. 8°, str. 16. — V malé brožuře této propagační akce, jejíž tisky současně vycházejí též francouzsky a anglicky, dotkl se autor přehledně všeho, co nás může v právních dějinách maďarských nyní zajímati. Odpočítáme-li propagační snahy knižky, zůstane nám velmi cenná příručka pro právní dějiny republiky československé. Neboť spisovatel právě s hlediska právního historika seznamuje nás s vlivem slovanské kultury na zřízení a celý život Maďarů, obsírně pojednává o příbuzenských stycích královského rodu domáciho a zvláště poukazuje na důležité faktum, že Slováci byli v Uhrách před Maďary a že jejich území ještě v 17. stol. kolonisovali, neboť Maďarů byla hrstka proti velikému množství jiných národností, usazených v Uhrách. Nás jistě musí vždy zajímati osady v t. zv. Alföldu s Békés-Csabou i ve Srbské vojvodině. Stať o české kolonizaci předčí zajímavostí kapitola o obrátě smýšlení vůči Slovanům a zejména Čechům. Ač tedy snahy o sblížení vždy od nás byly podporovány přes výstrahu Széchenyiovu a přes to, že Maďaři jsou národ kulturně nepůvodní, r. 1848 politika jejich obrátila se proti nám. Prof. Kadlec položil důkaz na faleš jejich politických činů a na chorobné národní velikášství. R. 1914 nadešla doba maďarského souručenství s Němci, s jejichž megalomanií zaniká i maďarská panovačnost. Jest nutno stále o této strašlivé minulosti informovati cizinu, by nevěřila lidoměrným steskům Maďarů, a uvěřila, že to, co zní jako báchorky, jsou skutečnosti. V tom splní knižka svůj úkol a nám poskytne pomůcku, pokud autor neodevzdá veřejnosti obsírnějšího díla o právních a politických dějinách Uher. Ča.

Dějiny amerického lidu. II. (Osady a národ.) Napsal Woodrow

Wilson. Přeložil Dr. Em. Barthell. Vydal Stanislav Minařík, Smíchov. Strán 210. Cena Kč 15.—. — Nynější president Spojených států amerických poznal, jak má se vzdělati pravý politik. Aby mohl pochopiti přítomný stav své země a tušiti budoucnost, musil prostudovati minulost. Ze studií jeho vyšlo několik prací. Znám jest jeho „Georges Washington“ a známy jsou i jeho „Dějiny amerického lidu“, jichž druhý díl vychází nyní v českém překladu. Obsahuje dobu od konce století 17. až do prvních let samostatnosti Spojených států. — Jest zajímavo sledovati vyprávění dějepisce i politika zároveň. Celé dílo proniknuto jest duchem praktickým. Wilson má stále na paměti: Historia magistra vitae. Neunavuje čtenáře líčením podrobností, jež náš historik by si neodpustil, nýbrž líče dobu odlehlou, má na mysli přítomnost. Stále klade před čtenářovy oči příklady občanských ctností a opakuje to stále a ve všech dobách. Již v dějinách nejstarších hledí vypátrati zárodky myšlenek, jež teprve později pronikly, a ukazuje, že běh věcí v Americe vyvinouti se musil tak, jak se vyvinul. Konflikt s Anglií, jehož podnětem byla finanční otázka, měl v pozadí daleko hlubší: Wilson ukazuje, jak v mysli Američana, jako u příslušníků anglosaské rasy, vryt jest pocit svobody, a že vůbec mohlo ho urazit více, než zneužívati tento cit. Vzdálenému pozorovateli zdál by se snad divným odpor Američanů proti kolkovnému zákonu, jež ustanovil anglický parlament na hrazení nákladů amerických; než jak živelný boj zvedl se proti němu v Americe! A jen proto, že Američané nemohli snést, aby někdo jiný měl právo ukládati jim daně a spravovati zemi, než oni samí. Daň konečně zrušena, ponechána jen dávka minimální, jen aby uznáno bylo právo parlamentu daně ukládati. Američané stáli na svém, aby vláda obracela se jen k jejich vlastním shromážděním. Muselo dojíti ke konfliktu. A nejen tuto lásku ke svobodě politické autor zdůrazňuje. Ukazuje, že revoluci v Anglii dělaly všechny vrstvy společně, že „lidé zámožní a vynikající spojují s nejnižšími a nejobyčejnějšími k činům, jejichž cílem jest, aby angličtí úředníci byli zbaveni moci“. — Boje za samostatnost, vyplněví několik let, jsou líčeny příliš krátce. Jest to vlastně líčení života a činů Washingtona, vrchního velitele. — Jedna věc zvláště jest nám Čechoslovákům sympatickou: jest to chování Francie, tehdy královské, která první poskytla revolucionářům americkým pomoc morální i hmotnou, a to v okamžicích nejkritičtějších. Český čtenář mimoděk srovnává. I v té věci promítá děje americké na dějiny českého národa: když čte Wilsonovo líčení poměrů, těžkých poměrů, v začátcích americké republiky, a čerpá z dějin ten krásný optimism, že jako upravily se poměry ve Spojených státech, že i u nás vykvásí se život do lepších dob normálních.

Právnická knihovna, která by sloučila seminární knihovnu čes. fakulty právn., „Právnické Jednoty“ a spolku „Všehrd“, jest dávnou tužbou. Neboť jest jisto, že spojením knihoven plod odborným vedením uspořilo by se nadbytečných duplikátů a částky této by možno použiti k zakoupení nových knih. Materiál takto byl by pro studium veliké ceny. Ze universitní knihovna pro snesení studium nestačí, ví každý, kdo jen jednou počal vědecky odborné Pro počátek stačilo by asi 5—6 místností střední velikosti, z nichž dvě by byly studovny (pro studenty a semináře), ostatní pak dělost. Nyní jest doba vhodná k uskutečnění jejímu: nutno vyhledat místnosti a přikročit k dílu. Ca.

Spolkové zprávy.

Jednatelská zpráva: Na mimoř. val. hromadě 10. října t. r. byl zvolen za čestného člena jednomyslně prof. dr. Fr. Vavřínek, t. č. proděkan, a vysloveny mu díky za podporu spolkové činnosti v uply.